

نقش زبان عربی در بهبود گردشگری سلامت در ایران

هدا قرئلی^{۱*}، ماجد نجاریان^۲

۱. دانشجوی دکتری زبان و ادبیات عربی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم

۲. استادیار گروه زبان و ادبیات عربی دانشگاه آزاد اسلامی واحد فلاورجان

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۵/۰۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۱/۰۶

چکیده

گردشگری سلامت (توریست درمانی) در ایران یکی از پردرآمدترین شاخه‌های گردشگری است که با توجه به رقابتی بودن قیمت با سایر کشورها و ارائه مطلوب برخی خدمات درمانی، توانسته است حوزه اقتصادی مطمئن و سودآوری باشد. صنعت گردشگری سلامت در ایران اگرچه قابلیت‌های خوبی دارد ولی متأسفانه به دلایل مختلفی از جمله ارائه نشدن خدمات ویژه پزشکی، ضعف مترجمان و راهنمایان وضعیت مطلوبی ندارد. از آنجایی که گردشگران کشورهای عربی بیشترین سفر را برای درمان به ایران داشته‌اند، بنابراین چگونگی ارائه خدمات و نوع برخورد مترجمان اهمیت بسزایی دارد. مترجم باید آموزش‌های لازم و اطلاعات و مهارت کافی را به صورت تخصصی داشته باشد. هدف از این پژوهش، تشخیص موانع، چالش‌ها و خلأهای موجود، و بررسی آسیب‌ها و ارائه راهکارهای مناسب برای بهبود گردشگری سلامت در ایران است. روش تحقیق بر اساس روش میدانی - کتابخانه‌ای و اینترنتی است و مباحث و مشکلات مطرح شده، نتیجه تجربه عملی در بخش مدیریت گردشگری سلامت با کشورهای عربی است. صنعت گردشگری سلامت در کشور، به بهبود کیفیت آموزش، همچون آموزش لهجه‌های مختلف کشورهای عربی و توانمندسازی مترجمان زبان عربی نیاز مبرم دارد.

کلیدواژه‌ها: گردشگری سلامت؛ زبان عربی؛ آسیب‌های ترجمه.

۱. مقدمه

امروزه با توجه به بحران اقتصاد جهانی یکی از مباحث عمده، درآمدزایی کشورها به‌ویژه کشورهای درحال توسعه است. پیشرفت علم پزشکی در ایران باعث رونق گردشگری سلامت

شده و توانسته است علاوه بر نشان دادن توانمندی ایران در برخی علوم پزشکی باعث اشتغال‌زایی و کسب درآمد گروهی غیر از گروه خدمات درمانی باشد که برخورد صحیح و خدمات‌دهی مناسب از طریق این افراد، باعث رونق هرچه بیشتر این صنعت مهم خواهد شد. تاکنون به مسئله آموزش تخصصی نیروها، در زمینه گردشگری سلامت پرداخته نشده است. منابع موجود، بیشتر به تعریف این صنعت جایگاه و رونق اقتصادی آن پرداخته‌اند. در حال حاضر دانش تجربی این صنعت مهم، میزان تأثیر آموزش منابع انسانی در حوزه زبان را بیش از پیش آشکار می‌کند. تجربه عملی در زمینه گردشگری سلامت و ارتباط و تعامل کشورمان با کشورهای حاشیه خلیج فارس و کشورهای عربی ضرورت تربیت مترجمان توانا و متخصص زبان عربی را نشان می‌دهد.

با توجه به جایگاه تخصصی زبان عربی سؤالاتی قابل طرح است:

- سهم زبان عربی در گسترش گردشگری سلامت چیست؟
- آیا واحدهای تدریس شده در رشته زبان عربی توانسته است نیروی متخصص و ماهر را در زمینه مترجمی تربیت کند؟
- این رشته چند درصد توانسته به اشتغال فارغ‌التحصیلان در صنعت گردشگری سلامت یاری رساند؟

□ راهکارهای بالا بردن توانایی‌ها و سطح دانش در زمینه زبان تخصصی عربی کدامند؟ این پژوهش نگاهی انتقادی نسبت به وضعیت گردشگری سلامت در ایران داشته، سپس به بررسی مشکلات مترجمان زبان عربی و وضعیت اشتغال آنان در این زمینه پرداخته است و راهکارهایی را برای ارتقای سطح آموزش زبان عربی پیشنهاد داده است.

۲. پیشینه پژوهش

در زمینه گردشگری سلامت مطالعات چندی انجام شده که در ادامه به طور خلاصه به این موارد اشاره می‌کنیم و وجه تمایز یا ارتباط پژوهش حاضر را با آنها بیان می‌نماییم:

کتاب **گردشگری سلامت، رفاه اجتماعی از طریق تجارت بین‌الملل**، نوشته دیوید ریسمن (۱۳۹۱ش) که مسعود تقوایی و جبار علیزاده اصل آن را ترجمه کرده‌اند، به گردشگری پزشکی و جنبه‌های اقتصادی - بازرگانی بین‌المللی این صنعت پرداخته است. ما نیز در این

مقاله با تأکید بر اینکه ایران مکانی امن و قابل اطمینان برای کشورهای عربی حوزه خلیج فارس است بر این موضوع تأکید داریم که نیروی ماهر در زمینه گردشگری سلامت به رشد اقتصاد و سودآوری کشور کمک شایانی خواهد نمود.

مقاله «بررسی جایگاه ایران در جذب توریسم پزشکی در مقایسه با کشورهای حوزه خلیج فارس»، نوشته سعیده بیاتی، مهران حق شناس، طیبه اسمعیلی و شهاب‌الدین ابهری (۱۳۹۰) است که در اولین همایش بین‌المللی مدیریت گردشگری و توسعه پایدار در دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت ارائه شده است. این مقاله به تعریف توریسم درمانی پرداخته و به مشکلاتی همچون نبود تبلیغات مناسب برای این صنعت اشاره کرده و همچنین رقیبان ایران را در منطقه از جمله اردن و دبی معرفی کرده است و کشور ایران را از نظر درآمد اقتصادی و ارزآوری با این دو کشور با توجه به اقدامات آنان در حوزه ارائه خدمات پزشکی مورد مقایسه قرار داده است. ما در این مقاله ایران را قطب گردشگری کشورهای عرب‌زبان منطقه معرفی کرده ایم و نقش تربیت نیروی انسانی ماهر (مترجمان و راهنمایان گروه عربی) را با توجه به شناخت روحیه کشور مبدأ در جذب بیشتر توریست سلامت از کشورهای عربی جهت ارزآوری بیشتر، مطالعه نموده ایم.

مقاله دیگری با عنوان «تجارت الکترونیک درگاهی به سوی توریسم درمانی حال، آینده»، نوشته حسین وظیفه‌دوست، نورالهدی پورعباس و بهاره برهانی یزدی (۱۳۹۰)، در دومین همایش فناوری اطلاعات، در دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد ارائه شده است. در این مقاله به نقش تکنولوژی اطلاع‌رسانی الکترونیکی و بازار الکترونیکی بازارهای جدید در زمینه گردشگری اشاره شده که باعث تغییرات زیادی در دو بُعد عرضه و تقاضای توریسم درمانی شده است؛ سپس اینترنت در مشهد را به عنوان یکی از قطب‌های پذیرنده توریسم درمانی مورد بررسی و ارزیابی قرار داده است. اما ما در این مقاله به بُعد کارآفرینی در زمینه گردشگری سلامت از طریق تجارت الکترونیک با تکیه بر آموزش مترجمان گروه عربی پرداخته ایم.

در دوره معاصر مطالعات ادبی چندانی در زمینه روی‌آوری و توجه به ادبیات معاصر عرب و به‌ویژه با رویکرد گردشگری انجام نشده و برعکس مطالعات زیادی در زمینه‌های دیگر زبان و ادبیات عربی صورت پذیرفته است. در زمینه موضوع حاضر نیز تاکنون پژوهشی صورت نگرفته است.

۳. تعریف گردشگری سلامت

گردشگری سلامت، سفری سازمان‌یافته از محیط زندگی فرد به مکان دیگر است که به منظور حفظ، بهبود، و دستیابی مجدد به سلامت جسمی و روحی فرد صورت می‌پذیرد. گردشگری سلامت شامل: «گردشگری پزشکی»، «گردشگری تندرستی»، و «گردشگری پیشگیرانه» است. سفر برای درمان و بازیابی توان از مهم‌ترین اهداف گردشگری پزشکی است (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۰).

اهداف صنعت گردشگری سلامت در ایران را می‌توان این گونه برشمرد:

۱. اشتغال‌زایی و رشد کیفی در بخش سلامت کشور و نزدیک شدن به استانداردهای جهانی؛
۲. کسب درآمد و آرزآوری برای کشور و حمایت از رشد اقتصادی کشور؛
۳. تبدیل شدن به قطب گردشگری سلامت در منطقه و جذب گردشگران سلامت از کشورهای آسیای میانه و قفقاز، کشورهای حاشیه خلیج فارس، و دیگر کشورهای اسلامی (<http://meshkinrasa.ir/note/585>).

۴. متولیان گردشگری سلامت در ایران

- وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی؛
 - سازمان گردشگری و میراث فرهنگی و صنایع دستی؛
 - کمیته توریست سلامت (کشوری و استانی) (همان).
- متولیان گردشگری باید با انجمن‌ها و مؤسسات زبان‌های تخصصی از جمله زبان عربی برای ارتقای بخش گردشگری سلامت و تبادل اطلاعات، با راهنمایان و مترجمان ارتباط تنگاتنگ داشته باشند.

۵. ایران قطب گردشگری کشورهای عرب‌زبان منطقه

جاذبه‌های گردشگری و ویژگی‌های آب‌وهوایی مناسب ایران باعث شده کشورهای عربی، ایران را مقصد سفرهای سیاحتی خود انتخاب کنند. مردم کشورهای عربی به دلایل مذهبی، فرهنگی و اخلاقی، امن بودن کشور، هزینه‌های پایین سفر، ارتباطات تاریخی و خانوادگی، یا درمان به ایران سفر می‌کنند.

توریست‌های کشورهای عربی مانند عراق، بحرین، کویت، سوریه، عربستان سعودی، اردن، عمان، و لبنان بیشترین سفر را برای درمان به ایران داشته‌اند، بنابراین چگونگی ارائه خدمات و نوع برخورد مترجمان در معرفی فرهنگ و آداب‌ورسوم کشور میزبان اهمیت بسزایی دارد. مترجم باید آموزش‌های لازم و اطلاعات و مهارت کافی را به صورت تخصصی داشته باشد. برای مثال از نظر تاریخی کشور عراق به دلیل وجود عتبات عالیات همواره مقصد گردشگران ایرانی بوده‌است و ایران مقصد گردشگران کشورهایمانند کویت، امارات، قطر، و بحرین است. همچنین علاوه بر داشتن اطلاعات عمومی، مترجم باید روحیه کشور مبدأ و آداب‌ورسوم و فرهنگ آنان را مطالعه کند و تسلط و مهارت کافی مربوط به زبان کشور مبدأ و واژگان تخصصی پزشکی را داشته باشد، که متأسفانه مترجمان مهارت کافی را در این زمینه ندارند.

در ادامه با توجه به اهمیت نقش تخصصی زبان عربی در مکالمه و ترجمه، مشکلات آموزشی مترجمان، راهنمایان و فارغ‌التحصیلان زبان عربی بررسی و راه‌حل‌ها و پیشنهادهایی برای ارتقای سطح آموزش ارائه خواهد شد، همچنین فرصت‌های اشتغال در زمینه گردشگری سلامت معرفی می‌شود.

۶. مشکلات آموزشی مترجمان زبان عربی

توسعه منابع انسانی از طریق آموزش به عنوان فرایندی برای بهبود و اعتلای قابلیت و توانایی‌ها، افزایش دانش و آگاهی، تغییر گرایش و نگرش انسان‌ها اهمیتی اساسی یافته‌است و افراد با یادگیری، توانایی تغییر رفتار و پیشرفت را خواهند یافت (سید جوادین، ۱۳۸۸: ۲۵۶).

مترجمان در زمینه ترجمه چه ترجمه فوری و چه مکتوب با مشکلات عدیده‌ای روبه‌رو هستند که برخی از آنها مربوط به ضعف در مهارت‌های چهارگانه و برخی مربوط به ناآشنایی با لهجه‌های مختلف آن زبان و گاهی برخاسته از بیگانه بودن نسبت به فرهنگ و آداب‌ورسوم آن کشورهاست.

۶-۱. ضعف در مهارت‌های چهارگانه زبانی

این مهارت‌ها عبارتند از: مهارت‌های شنیداری، گفتاری، خواندن، و نوشتن.

۶-۱-۱. مشکلات شنیداری

یکی از مهم‌ترین مهارت‌های زبانی، مهارت شنیداری است. با توجه به اینکه در اصوات عربی تشابه وجود دارد، معنای کلمه با توجه به تشخیص صحیح صوت آشکار می‌گردد، مانند: تشخیص سین و صاد (الفوزانی، ۱۴۳۰: ۱۲۶). در مبحث ترجمه شفاهی، بین بیمار و مترجم و پزشک، تشخیص ندادن حروف عربی به طور دقیق، و ناآشنایی با گویش‌های مختلف شهرها و کشورهای عربی باعث می‌شود مترجم چندین مرتبه از بیمار بخواهد که جملات خود را تکرار کند و در این میان، مترجم مطالب را یا ترجمه نمی‌کند و یا بر اساس حدس و گمان خود ترجمه می‌کند که این امر باعث نگرانی و سلب اعتماد بیمار نسبت به مترجم شده و بیمار همواره نگران صحیح منتقل نشدن نوع بیماری خود به پزشک معالج است.

به دلیل اینکه دانشجویان رشته زبان و ادبیات عربی بیشتر به مهارت تکلم به زبان فصیح عربی توجه کرده و به تقویت مهارت‌های شنیداری لهجه‌ها توجهی ندارند، بنابراین لزوم آموزش لهجه‌های مختلف عربی از طریق فایل‌های صوتی و تصویری در درس آزمایشگاه زبان، با هدف تقویت مهارت شنیداری، امری ضروری است.

۶-۱-۲. مشکلات گفتاری

اهمیت مهارت در سخن گفتن، هنگام ارتباط با دیگران مشخص می‌شود. انتقال صحیح معنا، از اهداف مهم گفتار است (الناقة، ۱۴۰۵: ۱۵۳). در برنامه‌های آموزشی، بیشتر آموزش‌ها در زمینه قواعد و ترجمه است و به تقویت مهارت در مکالمه کمتر پرداخته شده است. در مشکلات گفتاری مترجم نمی‌تواند حق مطلب را به درستی ادا کند و از کلماتی استفاده می‌کند که در مکالمه از آن استفاده نمی‌شود. خطای حرکت‌های اعرابی در گفتار، معنای جمله را نیز عوض و مخاطب را دچار اشتباه می‌کند.

یکی از مهم‌ترین مشکلات مترجمان زبان عربی رعایت نکردن مخارج حروفی مانند حروف حلقی یا حروفی مانند ضاد، صاد، ثاء است. از آنجاکه این حروف به لهجه عربی ادا نمی‌شوند مخاطب متوجه کلام یا معنای آن نمی‌شود، و شاید کلمات دچار تغییر معنی شوند مانند: «تأثر» هنگامی که «سائر» تلفظ شود.

۶-۱-۳. مشکلات خواندن

خواندن از جمله مهارت‌هایی است که نیاز به دانستن قواعد صرفی و نحوی دارد. قرائت ناصحیح معنای جمله را تغییر داده و باعث مشکلات فراوانی خواهد شد (الفوزانی، ۱۴۳۰: ۱۴۶).

۴-۶. مشکلات نوشتن

مشکلات نوشتاری در ترجمه متون، انواع نامه‌ها و گزارش‌ها در زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، پزشکی و... مشخص می‌شود. توجه نکردن و ناآشنایی مترجم با موارد زیر باعث ترجمه نادرست خواهد شد:

- ناآشنایی با موضوع مورد ترجمه؛
- ناآشنایی با اصطلاحات مبدأ و مقصد؛
- مراعات نکردن نگارش دستوری زبان مقصد؛
- دخل و تصرف در متن و تغییر آن؛
- اعتماد به شنیده‌ها در نوشتار؛
- حذف جملات متن اصلی؛
- ترجمه بدون در نظر گرفتن شخصیت فرد؛
- استفاده از واژگان نامأنوس در ترجمه؛
- ترجمه به زبان غیرفصیح؛
- منعکس کردن کلمات بدون توجه به احساس متن (معروف، ۱۳۸۳: ۶۲-۴۴).

۲-۶. ناآشنایی با گویش‌ها و لهجه‌های عربی

«زبان عربی شمار فراوانی از گویش‌ها و لهجه‌های گوناگون را در بر می‌گیرد که به‌طور کلی به سه بخش تقسیم می‌شوند: الف) عربی کلاسیک یا قرآنی (اللغة العربية الفصحی)؛ ب) عربی استاندارد یا شیوا و یا کتابی؛ پ) عربی محاوره‌ای یا دارج (اللهجة العامیة).

در تمام کشورهای عربی برای تدریس در مدارس و تألیف کتاب‌ها و جراید لهجه استاندارد یا معیار به کار برده می‌شود. اما هر بخشی از جهان عرب، گویش محلی ویژه خود را دارد که گاه تفاوت‌های میان آنها به اندازه‌ای است که عرب‌ها مجبور به سخنوری به عربی کتابی و یا انگلیسی و یا زبان واسطه دیگری با هم می‌شوند. دلیل شمار فراوان گویش‌ها و لهجه‌ها در زبان عربی را تأثیر زبان‌های پیشین موجود در آن بخش‌ها پیش از چیرگی زبان عربی بر آن منطقه‌ها دانسته‌اند. در حالت کلی عربی محاوره‌ای را به دو بخش خاورمیانه‌ای و مغربی تقسیم می‌کنند اما به طور دقیق‌تر عربی دارای چهار گویش زیر است که هرکدام خود دارای لهجه‌های فراوانی است.

□ لهجه مصری و سودانی؛

□ لهجه مغربی (شامل لهجه‌های: مراکشی، تونس، الجزایری و...)

□ لهجه شامی (شامل لهجه‌های: لبنانی، فلسطینی، و عرب‌زبانان غرب کشور اردن)؛

□ لهجه عراقی و یا خلیجی (شامل لهجه‌های کشورهای عراق، کویت، عربستان،

ساحل خلیج فارس از عراق تا کشور عمان و سواحل جنوبی، قطر، امارات، بحرین)»

(<http://fa.wikipedia.org>).

«از این میان عربی مصری به عنوان گویش محاوره‌ای زبان دوم مشترک میان همه عرب‌زبانان به کار می‌رود؛ و دلیل آن وجود انبوه فیلم‌ها و برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی و منابع عربی به این گویش است. تفاوت لهجه‌ها در گویش‌های عامیانه زبان عربی در واژگان، دستور زبان و شیوه آوایش واژه‌ها به چشم می‌خورد، بیشترین تفاوت‌ها بین گویش‌های غرب و شرق کشورهای عرب‌زبان وجود دارد؛ برای نمونه (کویتی و مراکشی).

در تفاوت‌های مربوط به چگونگی آوایش می‌توان به چگونگی آوایش حرف «ق» اشاره نمود که در لهجه بادیه‌نشینان و عراقی‌ها «گ»، در لهجه مصری و سوریه «ء»، و در لهجه فلسطینی «ک» تلفظ می‌شود. یا چگونگی تلفظ «ج» که در لهجه مصری «گ» آوایش می‌شود، مانند الجمهورية = الگمهوریة و در لهجه لبنانی این حرف نزدیک به «ژ» آوایش می‌گردد» (همان).

متأسفانه اغلب مترجمان و فارغ‌التحصیلان رشته زبان عربی با گویش‌های محلی کشورهای عربی آشنایی ندارند و این امر به دلیل تدریس نشدن آن در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی است که خود یک خلأ بزرگ برای مترجمان به شمار می‌آید.

۳-۶. ناآشنایی با فرهنگ و آداب و رسوم کشورهای عربی

مهارت و تسلط کامل بر مهارت‌های چهارگانه برای مترجم لازم ولی ناکافی است، زیرا یک مترجم خوب علاوه بر داشتن این مهارت‌ها باید با فرهنگ کشور مبدأ نیز آشنا باشد. مترجمان باید با عادات و آداب و رسوم فرهنگ کشورهای مختلف آشنا باشند. مثلاً در کشور عراق پا روی پا انداختن در جمع عمومی را نوعی توهین می‌دانند، و حتی نحوه چای و قهوه خوردن آنان باید با آداب خاصی باشد.

در به‌کارگیری دستور زبان نیز مترجمان باید دقت فراوانی داشته باشند. گاهی باید به دستور زبان پایبند بود و عدول از آن نوعی توهین و بی‌احترامی به شمار می‌رود، مانند صیغه‌های مذکر و مؤنث. گاهی نیز بایستی از دستور زبان عدول کرد، مانند استفاده کردن از صیغه جمع برای مفرد که به خاطر احترام به فرد مخاطب استفاده می‌شود. در برخی موارد لازم است مسافران از بدو ورود نحوه صحیح برخورد با کشور مقصد را بدانند و مترجم باید توضیحات لازم را در این زمینه ارائه دهد. برای مثال: دست دادن بین خانم و آقا در کشورهایی مانند لبنان و سوریه امری طبیعی و رایج است، در صورتی که در ایران این امر مطلوب و مرسوم نیست.

۷. مشکلات راهنمایان و مترجمان زبان عربی در گردشگری سلامت

راهنمایان و مترجمان ممکن است با اصطلاحات پزشکی آشنایی داشته باشند ولی اطلاعات آنان محدود است. با توجه به اینکه بیشتر گردشگران سلامت با لهجه عامیانه صحبت می‌کنند و اصطلاحات پزشکی را نیز با همان لهجه بیان می‌کنند، بنابراین آشنایی با اصطلاحات عامیانه پزشکی نیز امری ضروری است.

۷-۱. ناآشنایی با اصطلاحات تخصصی پزشکی

اصطلاحات پزشکی شامل «اصطلاحات بیماری‌ها»، «اصطلاحات کلینیکی و پاراکلینیکی» و «دستورهای پزشکی» است. هر یک از بیماری‌ها دارای تعابیر و اصطلاحات خاصی در پزشکی است. خدمات کلینیکی نیز شامل خدمات عمومی و تخصصی انواع بیماری‌ها از جمله قلب و عروق، گوش و حلق و بینی، بیماری‌های چشم، انواع جراحی‌ها و... است. بیشترین بیماران در گردشگری سلامت، برای درمان بیماری‌های چشم و جراحی‌های قلب مراجعه می‌کنند که هر یک از این تخصص‌ها خود اصطلاحات تخصصی بسیاری دارد. برای مثال:

□ کدورت عدسی بر اثر آسیب به چشم (ساد): تکثف فی بلورة العین (العدسة) أو فی محافظتها، یودی إلى إعاقة وضع الروية قد یكون مرکزیاً أو محیطياً أو قشریاً، و قد یكون خلقیاً أو تالیاً للمرض، أو بسبب أمراض استقلاییة أو فی الشیخوخة (ساره، ۲۰۱۳: ۱۰۳).

□ برش دریچه قلب: بضع صمام القلب: عمل جراحی علی القلب يستهدف شق أحد الصمامات و قطع جزء منه، و لاسیما فی حالات تضییق تلك الصمامات (همان، ۱۰۰).
 خدمات پاراکلینیکی شامل رادیولوژی، پاتولوژی، اسپیرومتری، تصویربرداری، آزمایشگاه و... است. برای مثال:

□ ام.آر.آی: تصویر رزین مغنطیسی (مركز التعریب و البریجة، ۲۰۱۱: ۱۲۱).

دستورهای پزشکی نیز شامل توصیه‌های پزشک به بیمار اعم از چگونگی مصرف داروها و یا اقداماتی است که به بهبودی بیمار کمک می‌کند. بیشتر مترجمان هنگام نوشتن گزارش کار، با موضوع خدمات پزشکی به خاطر بی‌اطلاعی از تعابیر و اصطلاحات تخصصی پزشکی به زبان عربی دچار مشکل هستند. چه بسا به کارگیری کلمات نامناسب باعث عدم تشخیص صحیح از جانب پزشک شود و صدمات جبران‌ناپذیری را به بیمار وارد کند. دستورهای پزشکی و از همه مهم‌تر چگونگی مصرف دارو و مراقبت‌های بعد از اعمال جراحی بسیار مهم هستند که متأسفانه مترجمان در ترجمه این موارد بسیار ضعیف عمل می‌کنند.

۲-۷. انتقال ناصحیح اصطلاحات و تعابیر پزشکی از فصیح به عامیانه

اغلب گردشگران سلامت با زبان محلی صحبت می‌کنند و نمی‌توانند با زبان فصیح ارتباط برقرار کنند و یا قدرت تعامل با آن را ندارند. اصطلاحات و تعابیر پزشکی در لهجه عامیانه و فصیح با هم تفاوت دارند. برای مثال ترجمه جمله «اتاق تزریقات کجاست؟» به زبان فصیح چنین است: «أین غرفة الحقنة؟»، اما در زبان عامیانه به این صورت بیان می‌شود: «أین غرفة الإبرة؟» (معروف، ۱۳۸۲: ۵۱). کلمات پزشکی نیز مترادف‌هایی دارند که بعضی از این واژه‌ها در زبان عامیانه کاربرد دارند، و مترجم باید با آنها آشنا باشد. مانند کلمه‌های: دل‌درد یا دل‌پیچه: «مغیض/ مَغص- القُضاع/ القُضع» و سیاه‌زخم «الجمرة الخبيثة/ الحمة الخبيثة/ الجمرة الفحمية» (همان، ۶۲).

بر همین منوال لهجه عراقی با فصیح تفاوت‌هایی دارد که به چند مورد آن اشاره می‌شود:

□ «اتاق مراقبت‌های ویژه کجاست؟» ترجمه فصیح: «أین تقع غرفة العناية الفائقة؟» لهجه عراقی: «وین غرفة الإنعاش؟» (عامری، ضیغمی، ۱۳۸۶: ۷۶).

□ «روزی سه قرص به مدت یک هفته»، ترجمه فصیح: «ثلاث حبات یومياً لمدة اسبوع»؛ لهجه عراقی: «ثلاث حبوب بالیوم لمدة اسبوع» (Alkalesi, 2007: 226).

□ «پزشک کی می آید؟»، ترجمه فصیح: «متی یأتی الطیب؟». لهجه عراقی: «إشوکت یجی الطیب؟» (همان).

□ «این قسمت از بدنم درد می کند». ترجمه فصیح: «هذا الجزء من جسمی یؤلمنی»؛ لهجه عراقی: «هلمکان ایأذینی أو الوجع هنا» (مصطفوی نیا و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۷).

بنابراین باید کتاب‌هایی در حوزه آموزش لهجه‌های مختلف عربی با گرایش گردشگری سلامت به چاپ برسد که به دست متخصصان تألیف شود و بهتر است زیر نظر سازمان‌هایی مانند وزارت بهداشت و درمان با هماهنگی با نهادهایی چون «سمت»، «حج و زیارت» و یا «سازمان میراث فرهنگی و گردشگری» صورت پذیرد.

۳-۷. ناآشنایی با فناوری اطلاعات

بیشتر مترجمانی که در بخش گردشگری سلامت به کار مشغول هستند از اشخاص بومی و محلی (اهل جنوب کشور و آشنا به لهجه عربی) هستند. این افراد، آموزش و دوره‌های لازم در زمینه‌های مختلف از جمله فناوری اطلاعات را ندیده‌اند. این امر باعث تضعیف تجارت خواهد شد. آشنایی با اینترنت و چگونگی جست‌وجو با موتور جست‌وجوهای مختلف و گرفتن اطلاعات به زبان عربی و چگونگی ساخت ایمیل برای مکاتبات و دریافت پرونده‌های پزشکی از ضروریات اطلاعات مترجمان است که اکثر مترجمان محلی از آن آگاهی چندانی ندارند. تجارت الکترونیک به عنوان یکی از مهم‌ترین نمودها و کاربردهای ویژه فناوری اطلاعات و ارتباطات، حجم وسیعی از تعامل‌های تجاری در کشورهای پیشرفته را به خود اختصاص داده‌است و این مهم، یکی از عوامل اساسی و موردنیاز برای هر فعالیت کارآفرینانه است و آنان به واسطه تجارت الکترونیکی، می‌توانند از قابلیت‌ها و امکانات موجود، بیشترین استفاده را بکنند (<http://www.ensani.ir/fa/content/54107/default.aspx>).

۸. پیشنهادهایی برای اشتغال مترجمان زبان عربی در گردشگری سلامت

هرکدام از دانش‌آموختگان زبان عربی در فرایند ورود مسافر تا بازگشت وی می‌توانند در زمینه‌های مختلف برحسب توانایی خود مشغول به کار شوند. در مسیرهای ورودی و خروجی پایانه،

فرودگاه، راه‌آهن، راه‌های آبی و... و همچنین در مکان‌های استقرار مسافران همانند هتل‌ها، مسافرخانه‌ها، آژانس‌های مسافرتی و... حضور مترجم ضروری است؛ بنابراین دوره‌های تخصصی در هر کدام از مسیرهای ذکر شده باعث کارآفرینی و اشتغال‌زایی در این رشته خواهد شد.

۸-۱. شناخت بازار کار در گردشگری سلامت

شناخت بیمارستان‌هایی که بیماران کشورهای عربی در ایران برای درمان به آن مراجعه می‌کنند راهی برای شناخت بازار کار است. شناخت بیشترین تقاضا و علت مراجعه کشورهای عربی به ایران برای درمان می‌تواند به مترجمان کمک کند تا بهترین مراکز درمانی را شناخته و بیماران را به‌خوبی هدایت نمایند. ارائه خدمات با کیفیت مطلوب، بازار کار گردشگری سلامت را در حالت ثبات قرار خواهد داد. ایجاد دفترهایی در مراکز خدمات درمانی و بیمارستانی برای سازمان‌دهی مترجمان و ارائه برنامه کاری روزانه به آنان، باعث سازمان‌دهی راهنمایان و مترجمان شده و رشد کیفی خدمات را به دنبال خواهد داشت.

۸-۲. شرکت‌های خصوصی و مراکز درمانی

ارائه خدمات با توجه به نیاز جامعه و ارائه قیمت مناسب باعث جذب شرکت‌ها و مراکز درمانی به خدمات مترجمان می‌شود. مترجمان می‌توانند در موارد زیر به فعالیت پردازند:

- برگزاری دوره‌های آموزشی کادر درمانی برای آشنایی با اصطلاحات پزشکی به زبان عربی؛
- همکاری با بیمارستان‌ها برای ترجمه پورتال، بروشور و... به زبان عربی؛
- همکاری با پزشکان برای راه‌اندازی سایت به زبان تخصصی عربی با هدف تجارت الکترونیک؛

□ ترجمه پرونده‌های پزشکی به زبان عربی به صورت دورکاری؛

□ همکاری با بیمارستان‌ها به عنوان مترجم همراه بیماران کشورهای عربی.

۸-۳. راهکارها و پیشنهادها برای ارتقای سطح آموزش زبان عربی در ایران

برای حل مشکلات فوق و سایر مشکلاتی که فارغ‌التحصیلان رشته زبان و ادبیات عربی با آن دست‌وپنجه نرم می‌کنند، و همچنین برای به‌کارگیری ظرفیت‌های این زبان‌آموزان در جهت

افزایش سطح آموزش زبان عربی و پیشبرد آن به سوی کاربردی‌سازی، می‌بایست کارگروه‌های تخصصی با حضور اساتید و صاحب‌نظران، اتاق فکری را تشکیل دهند و جوانب مختلف این مسئله را بسنجند و تصمیمی عملیاتی برای حل این مشکل بگیرند، نقطه عطفی در آموزش زبان عربی ایجاد کنند و این معضل را به یک فرصت استثنایی تبدیل نمایند. برخی راهکارهای پیشنهادی می‌تواند این موارد باشد:

- ایجاد یک رشته جدید در زمینه گردشگری سلامت (در دانشگاه علمی - کاربردی)؛
- ایجاد رشته جدید گردشگری سلامت به زبان عربی؛
- آموزش مترجمان محلی با لزوم گذراندن دوره‌های تخصصی؛
- شرکت در دوره‌های آموزشی برای تقویت زبان در یکی از کشورهای عربی؛
- تقویت بنیه علمی دانشجویان زبان عربی با اضافه کردن سرفصل‌های کاربردی؛
- ایجاد دفتری در وزارت بهداشت یا سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی برای هماهنگی امور گردشگران سلامت در ایران؛
- برگزاری دوره‌های بازاریابی گردشگری سلامت به زبان عربی؛
- تأسیس انجمن گردشگری سلامت به زبان تخصصی عربی با هدف همکاری و جذب مترجمان و رفع مشکلات و چالش‌ها؛
- تبدیل دانش تئوری به دانش کاربردی؛
- آموزش زبان تجارت الکترونیک با توجه به نیاز روز دنیا به زبان‌آموزان عربی.

۹. نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش را می‌توان بدین گونه برشمرد:

- به خاطر به‌کارنگرفتن نیروهای متخصص و مسلط به زبان عربی و آشنا به لهجه‌های محلی و اصطلاحات پزشکی، وضعیت ایده‌آلی در گردشگری سلامت نداریم.
- فارغ‌التحصیلان رشته زبان و ادبیات عربی به خاطر نداشتن مهارت کافی جهت ترجمه از عربی به فارسی و برعکس و ناتوانی در نگارش مکاتبات اداری و اختصاصی پزشکی به زبان عربی، در بخش گردشگری سلامت موفق نبوده‌اند.
- با توجه به اهمیت گردشگری سلامت در ایران، تأسیس رشته گردشگری سلامت به زبان تخصصی عربی، باعث رشد این صنعت خواهد شد.

□ تدوین و ترجمه کتاب‌های تخصصی اصطلاحات پزشکی به زبان عربی با همکاری متخصصان این رشته و پزشکان، امری ضروری است.

□ اضافه نمودن گرایش لهجه‌های زبان عربی به شاخه زبان و ادبیات عربی، پرورش متخصصان زبان عربی را به صورت کاربردی در پی خواهد داشت و دانش‌آموختگان به صورت تخصصی وارد بازار کار خواهند شد.

کتابنامه

الف) منابع فارسی

الگزاندرد نیومن، دورلند (۱۳۹۲)، فرهنگ پزشکی دورلند، مترجم: عبدالرضا منصوری راد و دیگران، چاپ اول، تهران: کتاب ارجمند.

سید جوادین، سید رضا (۱۳۸۸)، مبانی مدیریت منابع انسانی، چاپ پنجم، تهران: دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران.

عامری، شاکر؛ علی ضیغمی (۱۳۸۶)، همراه شما در عراق مکالمه فارسی، عربی فصیح، لهجه عراقی همراه با صدها واژه کاربردی، چاپ اول، تهران: شادرننگ.

مصطفوی‌نیا، سید محمدرضی؛ رسول دهقان ضاد؛ اسعد کعبی (۱۳۹۱)، رفیق الزائر، چاپ اول، قم: مؤسسه بوستان کتاب مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.

معروف، یحیی (۱۳۸۳)، فن ترجمه اصول نظری و عملی ترجمه از عربی به فارسی و فارسی به عربی، چاپ اول، تهران: دانشگاه رازی و سمت.

معروف، یحیی (۱۳۸۲)، مکالمات حجج عتبات عالیات فارسی به عربی، چاپ اول، تهران: یادواره کتاب.

ب) مقاله‌ها

ایزدی، مرتضی و همکاران (۱۳۹۱)، «وضعیت گردشگری سلامت در ایران فرصت یا تهدید»، مجله طب نظامی فصلنامه علمی پژوهشی (پزشکی)، تهران: دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج الله)، صص ۷۵-۶۹.

پ) کتاب‌های عربی

ساره، قاسم (۲۰۱۳م)، معجم اکادیمیا الطبی الجدید إنکلیزی . عربی، بیروت: اکادیمیا اینترنشنال.

نقش زبان عربی در بهبود گردشگری سلامت در ایران

هدا قرنلی، ماجد نجاریان

الفوزان، عبدالرحمن بن إبراهيم (۱۴۳۰ق)، کن متخصصا اضاءات لرفع كفاءة معلمى اللغة العربية لغير الناطقين بها، رياض: جامعة الملك سعود.

مركز التعريب و البرمجة (۲۰۱۱م)، معجم الترميض الإنجليزي. عربى، الطبعة الخامسة، بيروت: دارالعربية للعلوم ناشرون.

الناقعة، محمود كامل (۱۴۰۵ق)، تعليم اللغة العربية للناطقين بلغات أخرى (أسسه .مداخله . طرق تدريسه)، المملكة العربية السعودية: وزارة التعليم العالى جامعة أم القرى.

ت) سایت های اینترنتی

كجورى، شهرام (۱۳۹۰)، «صنعت گردشگری راهی برای دستیابی به بازار ۱۰۰ میلیاردی».

<http://www.iranseda.ir/FullItem/?g=913814>

<http://fa.wikipedia.org/wiki/%D8%B2%D8%A8%D8%A7%D9%86>

[_%D8%B9%D8%B1%D8%A8%DB%8C\(۹۳/۱۱/۱\)](#)

ث) منابع لاتین

M. Alkalesi Yasin (2007), **Modern Iraqi Arabic MP3 files, Arabic-English-Arabic**, first printing, U.S.A.

دور اللغة العربية فى تنمية السياحة الطبية فى ايران

هدا قرنلى^{١*}، ماجد نجاريان^٢

١. ماجستيرة فى اللغة العربية و آدابها بجامعة آزاد الاسلاميه فرع فلاورجان

٢. أستاذ مساعد فى قسم اللغة العربية و آدابها بجامعة آزاد الاسلاميه فرع فلاورجان

الملخص

تعد السياحة الطبية (الصحية) فى ايران إحدى أكثر انواع السياحة الأجنبية جلباً للعملة الصعبة ودعمًا للاقتصاد الوطني، وذلك بسبب تقديم الخدمات الصحية المتميزة إضافة إلى الأسعار التنافسية التي يتميز بها القطاع الصحي قياساً إلى البلدان الأخرى. وعلى الرغم من ان قطاع السياحة الطبية فى ايران يتميز بالعديد من المقومات الإيجابية، الا انه للأسف الشديد يعاني من مشكلات أساسية من ضمنها؛ عدم تقديم الخدمات الصحية المثالية، وضعف المترجمين والمرشدين السياحيين. وبما ان أغلب السياح العرب يفضلون السفر إلى ايران لتلقي العلاج المطلوب، لذلك فإن كيفية تقديم الخدمات ونوع التعامل مع هؤلاء السائحين من قبل المرشدين والمترجمين يُعد أمراً بالغ الأهمية، حيث لا بد للمترجم فى هذه الحالة ان يحيط علماً بالكثير من المعلومات الدقيقة والمهارات الخاصة. يهدف هذا البحث إلى وضع اليد على اهم العقبات التي تواجه هذا القطاع الاقتصادي الحيوي والتعرف على ما يتعرض له من مشاكل تعيق تنميته وازدهاره، وصولاً إلى وضع الحلول المناسبة للارتقاء به نحو المستوى المطلوب. لم يكتفِ البحث بالاعتماد على المصادر الورقية و الإلكترونية فحسب، بل اعتمد أساس المنهج الميداني والتجربة العملية فى مجال السياحة الطبية فى ايران مع السياح القادمين من البلدان العربية المجاورة. ولعل اهم ما توصلت اليه نتائج البحث هو ان قطاع السياحة الطبية فى ايران بحاجة ماسة إلى رفع المستوى التعليمي لطلاب أقسام اللغة العربية، و ضرورة تعلم اللهجات العربية الأكثر شيوعاً وإجادة التكلم بها من جهة، وتنمية قدرات المترجمين الفاعلين فى هذا المجال على مستوى الفهم و النطق والتكلم والكتابة باللغة العربية الفصحى و الدارجة.

الكلمات الرئيسية: السياحة الطبية؛ اللغة العربية؛ مشاكل الترجمة.